

1

Knockers

In de zomer van 2017 bereikte de brief de raadkamer van een federale rechter in Baltimore. Hij was verzonden vanuit de McDowell-gevangenis, ver van de bewoonde wereld in West-Virginia, op meer dan zes uur van Baltimore. Op de voorkant van de envelop had de gevangene geschreven: 'Buitengewone post'.

Umar Burley had de brief op gelinieerd blocnotepapier geschreven in een keurig, springerig handschrift, met tildes bovenop zijn T's. Het was de tweede keer dat Burley, gedetineerde nummer 43787-037, de rechter aanschreef en hem met klem verzocht hem een pro-Deoadvocaat toe te wijzen. Zijn eigen advocaat was met pensioen gegaan, en pogingen om een andere te bereiken waren onbeantwoord gebleven.

'Kunt u zich voorstellen hoe zwaar het is om hier te zitten voor een misdrijf dat ik niet heb gepleegd en in mijn eentje te strijden voor duidelijkheid en gerechtigheid?' schreef Burley.

Maanden daarvoor, toen Burley in afwachting van zijn overplaatsing naar McDowell in de recreatiezaal van een gevangenis in Oklahoma zat, had iemand iets naar hem geroepen: 'Little Baltimore! Little Baltimore! Heb je het gezien?' Op de tv flitste nieuws van thuis voorbij: in Baltimore werd een groep van acht politieagenten beschuldigd van stelen van bur-

gers en sjoemelen met dossiers. De agenten zouden deze delicten hebben gepleegd, terwijl het politiekorps in die periode nota bene onderwerp was van een grootscheeps onderzoek naar schending van mensenrechten nadat een Zwarte jongeman was overleden aan letsel dat hij in politiehechtenis had opgelopen. De onthullingen waren schokkend, maar niet geheel onaannemelijk: al jarenlang klonken er beschuldigingen van wangedrag aan het adres van de politie van Baltimore – van onwettig lichaamsonderzoek tot door agenten toegebrachte botbreuken aan toe. Deze beweringen werden veelal niet met hard bewijs gestaafd en waren bovendien afkomstig van mensen met een lang strafblad die alle reden hadden om valse beschuldigingen rond te slingeren. De zaken pakten in veel gevallen in het voordeel van de politie uit. Omdat ze de schijn tegen hadden, lieten slachtoffers nauwelijks van zich horen. Vaak hadden ze inderdaad verdovende middelen of vuurwapens in bezit gehad, en het feit dat agenten logen over details van de aanhouding of dat ze een deel van het in beslag genomen geld afroonden, tja, in Baltimore werd een smerig spel gespeeld waarbij het doel de middelen heiligde.

Maar nu door een afluisteronderzoek de cultuur binnen het korps aan het licht was gekomen, waren de federale aanklagers op zoek gegaan naar meer slachtoffers. En Umar Burley had een verhaal te vertellen.

Burleys verhaal begint op de ochtend van 28 april 2010. Een team agenten in burger was opgeroepen om zich te melden voor een veegactie op straat. Hun brigadier was aan de late kant en vroeg hun op hem te wachten. Maar rechercheur Wayne Jenkins had haast. Hij vertelde zijn collega's dat het gebied rondom Belle Avenue in Noordwest-Baltimore 'wemelde' van de criminele activiteiten.

'We gaan,' zei Jenkins.

Er zijn politieagenten die je kunt vragen om tien uur onder een vlaggenmast te gaan staan, en als je negen uur later kijkt, staan ze er nog.

Stuur je ze naar Greenmount Avenue en geef je ze opdracht om over de boulevard heen en weer te lopen, dan doen ze dat totdat ze geen schoenzolen meer over hebben. Maar anderen moeten zich ergens in vast kunnen bijten. Ze willen zich met een verrekijker in leegstaande huizen verstoppen of verdachten door steegjes achtervolgen; ze zijn altijd bereid om overuren te maken. Die agenten behoren tot de ‘10 procent’ op wie de commandanten van de Baltimore Police Department (BPD) een beroep deden om de grote klussen te klaren.

Het zijn ook de agenten die graag deel willen uitmaken van de eenheden in burger die in de stad bekendstaan als ‘*knockers*’ of ‘*jumpout boys*’, een verwijzing naar hun agressieve werkwijze. De politie in burger opereert vaak in de schaduw van het korps. Wat zij doen moet niet verward worden met undercoveroperaties, waarbij agenten een andere identiteit aannemen en zich in een criminele organisatie naar binnen proberen te wurmen. Agenten in burger dragen gewone kleding in plaats van een uniform. Ze rijden in ongemarkeerde auto’s. Ze zijn meestal niet gebonden aan een bepaalde plek en niet verplicht om op 911-oproepen te reageren. In plaats daarvan gaan ze op zoek naar illegale activiteiten – naar drugsdealers of mensen met bulten onder hun kleding die op verborgen vuurwapens kunnen wijzen – en ze gaan grotendeels zelfstandig te werk. Ze kunnen een verdachte laten gaan als ze vermoeden dat hij hen naar een grotere vis kan leiden. Deze teams in burger zijn door het hele land vaak de bron van schandalen geweest, maar door de jaren heen meenden leidinggevendend bij de politie steeds opnieuw dat ze onmisbaar in de strijd tegen de misdaad waren – het zijn ‘Vikingen’ die op veldtocht gaan en met ‘buit’ terugkeren, zoals een politiechef uit Baltimore het later zou verwoorden.

Jenkins leek nooit stil te zitten, en zijn overmatige enthousiasme leverde de witte ex-marinier al vroeg een bevordering tot de elite-eenheden van de BPD op. In 2010, toen hij amper zeven jaar bij de politie zat, had

Jenkins zich al opgewerkt tot lid van een nieuw ‘gewelddadige veelplegers’-team, een speciaal geselecteerde groep agenten met de opdracht achter de zwaarste criminelen van Baltimore aan te gaan. Ze kregen de namen van moeilijk te pakken criminelen en hadden vervolgens maar dertig dagen de tijd om een solide dossier tegen hen op te bouwen.

Ze zetten koers naar Grove Park, een lommerrijke buurt aan de rand van de stad met eengezinswoningen en een verzameling door paden verbonden en met kersenbomen omgeven appartementsgebouwen. Een wereld van verschil met de dichtbebouwde buurten vol verlaten rijtjeshuizen dicht bij het stadscentrum van Baltimore, maar niet gevrijwaard van criminaliteit. Vanuit hun ongemarkeerde auto’s, zo schreven de agenten later in rechtbankverklaringen, zagen ze Umar Burley in de 3800-wijk van Park Avenue in zijn Acura Accord zitten. Een andere man liep met iets wat eruitzag als een stapeltje bankbiljetten op hem af en stapte bij hem in de auto. ‘Op basis van mijn training en kennis rees op dat moment bij mij het vermoeden dat er mogelijk een drugsdeal plaatsvond,’ schreef Jenkins.

Jenkins was op pad met Ryan Guinn, een rechercheur van half-Ierse, half-Vietnamese afkomst die desondanks door de inwoners van de buurten waar hij werkte ‘de Puerto-Ricaan’ werd genoemd. Guinn pakte zijn portofoon.

‘Hé, Sean,’ zei hij met zachte, kalme stem tegen Sean Suiter, een teamlid in een andere auto. ‘We gaan die Accord staande houden.’

‘Begrepen. Ik doe mee,’ antwoordde Suiter.

De agenten maakten zich op voor een arrestatie: Jenkins en Guinn zetten hun auto voor die van Burley stil, Suiter aan de achterkant. De zwaailichten stonden aan, zo noteerde Jenkins in het proces-verbaal, en hun politiepenningen waren ‘goed zichtbaar’. Hij noteerde dat de agenten beweging in de auto waarnamen en dat ze de inzittenden bevelen hun handen te laten zien. Guinn sprong met getrokken pistool uit zijn

auto en riep naar Burley dat hij niet moest bewegen. Daarop manoeuvreerde Burley zijn auto om de politiewagens heen en racete uit het zicht.

‘Hé, hij gaat ervandoor,’ seinde Guinn via de portofoon de andere agenten in, terwijl op de achtergrond Jenkins’ stem te horen was. ‘Bij de Seton Park-appartementen. Zwarte Acura.’

Hij noemde het nummerbord: *‘One-Frank-Young-King-Zero-Eight.’*

De achtervolging duurde minder dan een minuut. Burley was nog geen kilometer op weg toen de agenten een luide knal hoorden. Het klonk alsof er een bom ontplofte, en aangekomen bij de kruising van Belle Avenue en Gwynn Oak Avenue zagen ze een omvergereden brandkraan waar water uit spoot. De voorbumper van de auto was losgekomen, de motorkap was gedeukt. De agenten vroegen zich net af hoe de inzittenden eraan toe zouden zijn toen die plotseling uit het voertuig sprongen. Guinn zette de achtervolging op de rijder in, die Brent Matthews heette, terwijl Jenkins en Suiter achter Burley aangingen.

Een omstander belde 911 en beschreef een tafereel waarbij op het oog geen politieagenten betrokken waren.

‘Een aanrijding. Belle en Gwynn Oak. Een man – ze rennen en proberen elkaar neer te schieten!’

‘Zei u dat er geschoten wordt?’ vroeg de 911-centralist.

‘Ja. Ze botsten met de auto tegen een brandkraan, sprongen eruit en zetten het op het lopen, een van hen heeft een pistool.’

Burley werd zo’n vijftien meter verderop al door Suiter in de kraag gegrepen. ‘Waarom reed je weg?’ riep Suiter volgens Burley. ‘Waarom wachtte je niet af wat we van je wilden?’

‘Dan hadden jullie je zwaailichten aan moeten zetten,’ antwoordde Burley.

Guinn kreeg de rijder te pakken en er volgde een worsteling. Hij wist de man te overmeesteren en leidde hem geboeid terug naar de plek van de botsing.

‘Het spul ligt in de auto,’ zei Jenkins tegen Guinn.

Samen met een andere agent doorzocht Suiter Burleys auto en viste een zakje met tweeëndertig gram heroïne van de vloer.

Het duurde een poosje voor de aanwezigen ter plaatse goed overzagen wat er gebeurd was. Al snel beseften agenten en omwonenden dat de klap die ze hadden gehoord niet afkomstig was geweest van de botsing tegen de brandkraan. Het was Burleys auto die vlak daarvoor op de kruising een Chevrolet Monte Carlo met een ouder echtpaar erin had geramd. De auto werd gelanceerd en was achter een rij struiken terechtgekomen.

Een buurtbewoner, die ontbijt had staan maken toen zijn huis plotseling schudde door de botsing, was de straat op gerend, naar het gewonde echtpaar toe. De man had een bloedende hoofdwond, de vrouw schreeuwde om hulp. ‘Hou vol, er is hulp onderweg,’ had de omwonende gezegd.

Elbert Davis Sr., zesentachtig, en zijn vrouw Phosa Cain, eenentachtig, waren die ochtend op weg geweest naar een van hun tien kinderen. Het echtpaar werd met de ambulance naar het traumacentrum van de universiteit van Maryland overgebracht; Guinn reed erachteraan om hun toestand in de gaten te houden, en hij vertelde later dat hij bij de zusterpost stond toen hij hoorde hoe Davis’ hartmonitor stilviel. Hij ging naar Cains kamer en hield haar hand vast. Ze vroeg Guinn of haar man in orde was. ‘Ze doen wat ze kunnen,’ antwoordde Guinn in een poging haar gerust te stellen voordat de artsen haar het bericht zouden overbrengen.

Op de plaats van het ongeval fulmineerde Joyce Fuller, de tweeënzestigjarige eigenares van het huis dat door de auto geraakt was, over de vluchtende mannen die bij de botsing betrokken waren geweest.

‘Ze mogen die drugsdealers wat mij betreft met z’n allen in een vrachtvliegtuig stoppen en naar Irak afvoeren,’ zei ze tegen de verslaggevers. ‘Dat echtpaar had niets misdaan. Het is gewoon niet eerlijk.’

Burley, veertig jaar oud, belandde opnieuw in de gevangenis. Hij zat al jaren in het circuit, al op zijn dertiende was hij voor het eerst gearresteerd wegens drugsbezit toen hij een beschuldiging op zich had genomen voor een dierbare oom. Hij had ook de zeldzame eer erin geslaagd te zijn een eerdere federale aanklacht wegens verboden wapenbezit te laten intrekken: in 2007 was hij van de weg gehaald voor het ‘overschrijden van het maximaal toegestane blinderingspercentage van autoruiten’. De agent die de aanhouding verrichtte zei dat hij de geur van alcohol had geroken, zich voorover had gebogen om een beker uit de auto te pakken en toen onder de armsteun van de voorbank de kolf van een pistool had gezien. De politie beweerde later dat Burley en de andere man in de auto ‘geweten moesten hebben’ dat het wapen daar lag en zou ze beiden beschuldigen van het in bezit hebben van dat ene wapen. Burley verdween voor iets minder dan anderhalf jaar achter de tralies voor de delicten, eerst op een borgtocht die hij niet kon betalen en daarna in federaal voorarrest, en hij werd pas vrijgelaten toen de andere jongen de verantwoordelijkheid voor het pistool op zich nam, waarna de beschuldiging tegen Burley werd ingetrokken.

Dit keer zou Burley niet alleen drugsbezit ten laste worden gelegd, maar ook dood door schuld. De aanrijding was dan wel een ongeluk geweest, maar op de vlucht slaan voor de politie met drugs in het bezit maakte het strafbaar. De drugsaanklacht werd federaal behandeld; een tweede kans voor het Openbaar Ministerie dat de eerdere zaak tegen Burley had moeten laten vallen. Hij werd in afwachting van het proces zonder de mogelijkheid van borgtocht vastgezet.

Toch hield Burley tegen zijn pro-Deoadvocaat bij hoog en bij laag vol dat hij die dag geen drugs in de auto had gehad. Hij had Matthews opgepikt om naar de strafzitting te gaan van een man die terechtstond voor de moord op Burleys neef. Burley, die zelf ook al twee keer was beschoten, zei dat hij was geschrokken toen de agenten hem klemreden en

hun wapens trokken. Hij was in paniek geraakt, vertelde hij, en gevlucht.

Burleys advocaat liet de rechter weten dat zijn cliënt ‘veel punten uit Jenkins’ verklaring voor de aanhouding’ betwistte. Hij zei dat de rechercheurs Burley zonder rechtsgrondslag hadden opgepakt, en dat ze hun acties nu rechtvaardigden met de pas later gevonden drugs.

‘Dat de politie in een criminele buurt een Afro-Amerikaanse man met een pak geld in een stilstaande auto ziet stappen is geen grond om iemand als verdachte aan te merken,’ schreef Burleys advocaat. Burley hield zijn onschuld vol en werd in afwachting van zijn proces vastgehouden.

Guinn zei later dat hij verder niet had stilgestaan bij Burleys claim dat de drugs in de auto waren neergelegd. Arrestanten ontkenden meestal beschuldigingen.

Maar Jenkins leek geobsedeerd door de zaak. Agenten kunnen meeluisteren met telefoongesprekken die gedetineerden vanuit de gevangenis voeren, en Jenkins zat bovenop de gesprekken van Burley en zijn rijder Matthews. Ze vertelden aan anderen dat de heroïne opzettelijk was neergelegd.

‘Als deze zaak voor de rechter komt,’ zei Jenkins tegen Guinn, ‘ga ik niet getuigen.’

De lat voor vrijspraak bleek uiteindelijk te hoog – Burley was een recidivist, reed op een ingenomen rijbewijs en hij had een oudere man doodgereden, terwijl hij vluchtte voor agenten die beweerden heroïne in zijn auto te hebben aangetroffen. Er werd een deal overeengekomen waarbij hem tien jaar federale gevangenisstraf voor drugsbezit werd opgelegd; bij het staatsgerechtshof, waar hij voor dood door schuld werd vervolgd, kreeg hij nog eens tien jaar, de maximale straf. Omdat er geen rechtszitting plaatsvond hoefden de betrokken agenten de zaak niet in de rechtbank te bespreken en verdween Burley regelrecht naar de gevangenis.

Zeven jaar later deed zich een verrassende ontwikkeling voor in deze zaak die allang gesloten leek. Burley verscheen opnieuw in een rechtszaal in Baltimore. Dit keer werd hij vervroegd vrijgelaten, waarbij de federale rechter opstond uit zijn stoel om hem persoonlijk zijn verontschuldigen aan te bieden en de hand te schudden. Intussen zou Wayne Jenkins spoedig naar een gevangenis in de woestijn bij Tucson in Arizona worden gestuurd om een straf van vijftientig jaar uit te zitten. En Sean Suiter lag op de grond in een steeg in West-Baltimore met een kogel in zijn hoofd.